

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Οι «δρίμες» αποτελούν προλήψεις, λαϊκές αντιλήψεις, που φανερώνουν τον φόβο των απλών και αμόρφωτων ανθρώπων μπροστά σε οποιονδήποτε αστάθμητο παράγοντα, όπως τις αντίξοες καιρικές συνθήκες ή τις κακοτυχίες της ζωής. Προφανώς και η εξάπλωση παρόμοιων αντιλήψεων σχετίζεται με το επίπεδο ζωής και μόρφωσης των ατόμων, γιατί, όπως αναφέρεται στο Κείμενο 2, «Κάποιοι ήταν και υπερβολικά προληπτικοί, ζούσαν με τον φόβο των προλήψεων», σε «φτωχογειτονιές», όπου τα σπίτια ήταν «Χαμόσπιτα», «χωματόσπιτα» που «γέρνανε από τη μια μπάντα» και «Παράγκες ξύλινες και ντενεκεδέγιες», γεγονός που υποδηλώνει το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και αναδεικνύει ως πρώτη προτεραιότητα την επιβίωση με κάθε μέσο και όχι τη μόρφωση. Το Κείμενο 1, το οποίο αναφέρεται στην αξία της γνώσης για την ερμηνεία του κόσμου και την εξέλιξη του ατόμου, εξηγεί ότι «η άγνοια προκαλεί φόβο προς οτιδήποτε άγνωστο και ξένο», επομένως, «το μοναδικό όπλο απέναντι στον φόβο και στην προκατάληψη είναι η γνώση της αλήθειας που δίνει στον άνθρωπο τα κατάλληλα εφόδια για να πορευτεί στη ζωή του».

Σημείωση: η παράθεση ενός χωρίου από κάθε κείμενο αρκεί για την απάντηση.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

απελευθερωθεί - δεσμά

άγνοιας - γνώση

σκοτάδι - φως

εκούσια - ακούσια

Η παράθεση αντίθετων νοημάτων στην εισαγωγική παράγραφο διευκολύνει τον συντάκτη του Κειμένου 1, ώστε να εξηγήσει στη συνέχεια αναλυτικά τη σημασία της γνώσης για την εξέλιξη του ανθρώπου σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Παρουσιάζει στην εισαγωγή όλες

τις έννοιες που συνιστούν τη βάση της επιχειρηματολογίας του για την αξία της απελευθέρωσης από τις προλήψεις και τον φόβο που προκαλούν.

Σημείωση: δύο ζεύγη αντιθέτων αρκούν για την απάντηση.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

- έντονος κυριακάτικος ήλιος
- οι Δρίμες θα σας κάνουν κακό, μεγάλο κακό
- ο Γενάρης... θα είναι άστατος
- απλωμένα ρούχα στις αυλές να πάλλονται από το αυγουσιάτικο μελτεμάκι
- χωματόσπιτα γέρνανε από τη μια μπάντα

Η ποιητική λειτουργία της γλώσσας συνάδει με το θέμα του Κειμένου 2, στο οποίο καταγράφονται οι προλήψεις των ανθρώπων σχετικά με τις Δρίμες. Εξυπηρετεί τον συντάκτη του κειμένου, ώστε να αποδώσει γλαφυρά τις συνθήκες της καθημερινότητας, την φτώχεια και τους περιορισμούς της ζωής που οδηγούσαν τα άτομα στην άκριτη πίστη και υιοθέτηση δεισιδαιμονικών αντιλήψεων, οι οποίες συχνά καθόριζαν την ψυχική τους κατάσταση (ζούσαν με τον φόβο των προλήψεων). Θέμα του κειμένου είναι η ζωή των Μικρασιατών προσφύγων στην Καισαριανή, μια συνοικία που έχει δημιουργηθεί από το προσφυγικό στοιχείο.

Με τη μεταφορική λειτουργία της γλώσσας ο συγγραφέας πετυχαίνει να δημιουργήσει ένα κλίμα συγκίνησης στον αναγνώστη, για να τον ευαισθητοποιήσει και να τον κάνει συμμετοχο των ανθρωπίνων παθών και καταστάσεων, όπως αυτές που αποδίδονται στο κείμενο.

***Σημείωση:** τα παραπάνω χωρία παρατίθενται ενδεικτικά· προφανώς, ο μαθητής/ η μαθήτρια μπορεί να εντοπίσει (και) άλλα.*

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε άποψη διατυπώνεται από τους/τις μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Θετικά αξιολογείται η προσπάθεια του/της μαθητή/-τριας να αναφερθεί με σαφήνεια και συντομία στα ακόλουθα σημεία:

- στην ενήλικη ζωή του αφηγητή, η γειτονιά όπου μεγάλωσε, ο κήπος κι ένα εγκαταλελειμμένο οικόπεδο όπου έπαιζε με τους συνομηλικούς του αποτελούν αφορμή για ένα νοσταλγικό ταξίδι στην παιδική του ηλικία
- μολονότι πολυταξιδεμένος ως ενήλικος, όπως ο ίδιος αναφέρει («στα χρόνια που περάσανε και πάνε, χαζεύοντας τα πάρκα της Ευρώπης»), ακόμη αναπολεί και «λαχταρά» τα μέρη όπου έμαθε τη ζωή
- η συναισθηματική σύνδεση του αφηγητή με τον τόπο του, σε μια εποχή που δεν υπήρχε η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, όταν οι άνθρωποι ζούσαν πιο λιτά ή και φτωχικά, χωρίς πολλές πολυτέλειες, αλλά ήταν πλούσια σε συγκινήσεις και εμπειρίες ζωής
- η αναπόληση των αναμνήσεων από έναν κόσμο με ανθρώπινα μέτρα ζωής, που συνυπήρχε με τη φύση και τη σεβόταν, την ενέτασσε στην καθημερινότητά του λειτουργικά, αποτελεί για κάθε σύγχρονο άνθρωπο των μεγαλουπόλεων ένα όνειρο που τείνει να παρέλθει ανεπιστρεπτί.

Κειμενικοί δείκτες:

- αντίθεση: «Όνειρο στον ύπνο, στον ξύπνο εφιάλτης»
- περιγραφή, πληθώρα εικόνων (οπτικών, ακουστικών, οσφρητικών): «οι άνθρωποι καθότανε ακόμη σε σπίτια κι όχι σε “μέγαρα”, υπήρχανε κήποι και λουλούδια και λείπανε τ’ αυτοκίνητα, οι εποχές του έτους είχανε ακόμη τη δική τους μυρουδιά η καθεμία και την ησυχία της νύχτας την έκοβε το γαύγισμα ενός σκύλου, το λάλημα ενός κόκορα πριν ξημερώσει, τα βατράχια στη στέρνα του γείτονα το καλοκαίρι, ο πρωινός ο γαλατάς κι οι πρώτες κουβέντες των νοικοκυράδων», «Στενόμακρο και χαμηλό, είχε μια γερτή στέγη από παλιά κεραμίδια και μια κληματαριά που έπιανε τη μισή την πρόσοψη κι απλωνότανε πάνω από το σκέπασμα της εξώπορτας», «ένας κήπος μ’ άλλα λόγια, τίμιος και απροσποίητος, λίγο απ’ το χέρι του ανθρώπου και πιο πολύ του Θεού, ένας κήπος, χάρμα, που, στα χρόνια που περάσανε και πάνε, χαζεύοντας τα πάρκα της Ευρώπης λαχτάρησε γι’ αυτόν η καρδιά μου, γέμισα από καημό για τις γωνιές του, τις πέτρες τα μαμούδια τις σαύρες τα τζιτζίκια του, τον απέραντο κόσμο που έκλεινε στις δυο του σπιθαμές»
- παρενθετικές φράσεις που συνιστούν επεξηγηματικό σχόλιο του αφηγητή και φωτίζουν την αίσθησή του για το πλαίσιο της ζωής εκείνη την εποχή: «– όχι που υπήρχε λόγος δηλαδή να φυλάξει, τι να φυλάξει κι από ποιον – », «– Θεέ μου, αυτά και τόσα άλλα»
- παρελθοντικοί χρόνοι: ήταν, υπήρχανε, μεγαλώσαμε, ζήσανε, παίζαμε, ξαπλώναμε

- ασύνδετο σχήμα που αποδίδει πυκνά νοήματα με τρόπο ευσύνοπτο: «τόπος συγκέντρωσης της παρέας, τόπος κουβέντας, παιχνιδιού, τσακωμών, αγάπης», «Εκεί παίζαμε κρυφτό και μπίκο κι αγιούτο, εκεί παίζαμε τους εξερευνητές της ζούγκλας, εκεί ξαπλώναμε ανάμεσα στο χορτάρι».

Τέλος, ο μαθητής/ η μαθήτρια, ανάλογα με τον παραστατικό του/της κύκλο και τον βαθμό αναγνωστικής ανταπόκρισης, τοποθετείται ελεύθερα ως προς την επικριτική διάθεση που διατυπώνεται για τη σύγχρονη οικιστική.

Σημείωση: τρεις κειμενικοί δείκτες αρκούν για την απάντηση.